

Bjørnø

Achton Friis skriver om Bjørnø således:

For fokken alene driver vi for vejret over til øens nordøstside, ankre op ved landingsstedet ud for den lille by, og går op gennem denne og ud yd øens højeste punkt, Højbjerg, nær sydenden.

Øen, som udefra ser temmelig ensformig ud trods sin betydelige højde, forandre sig overordentlig stærkt til sin fordel ved at betragtes fra sine egne høje. Den er ingenlunde ensformig, men tværtimod så bølget og knudret, at det ser ud, som om den engang er stivnet i et uhyrligt anfald af bugvrid. De fire højeste knuder har også en efter øens størrelse ganske anseelig højde. Lysbjerg på nordvestsiden er m. Højbjerg og Milebjerg på den sydlige del er henholdsvis 24 og 22 m., og syd spidsen "Odde"s højeste punkt er 16m.

Øen er langagtig fra NV til SØ og dens nordligste punkt ligger kun 1 km. fra Dyreborg skove på Fyn og ca. 3 km. syd for Fåborg. Den er 272,9 tdr. land, og de tilhørende Bjørnø Holme ved sydenden 1,8 tdr. land.

Fra Højbjerg overskue man omtrent hele øen. En dobbeltvej fører fra byen sydpå gennem øen, vi ser heroppe fra det mægtige stendige, som adskiller dens spor, løbe bakke op og bakke ned til begge sider. Den lille by ligger i nord, omgivet af sine haver, en lille lund omgiver en mose nær vejen omtrent midt mellem byen og sydenden, og nær de små Bjørnø Holme ligger tre ensomme huse ved stranden med småhaver om. Der er fra denne høj et usædvanligt pragtfuldt panorama over den smukke og fra terrænets side mærkelige ø, over havet og alle de omliggende øer og holme.

Når undtages den lille lund ved mosen er øen i øvrigt ganske blottet for skov. Men den omstændighed, at beboerne i ældre tider ydede svin i landgilde, tyder på, at her har været oldenskove på den tid.

Landskabet lige omkring Bjørnø by er ret kedeligt, og ikke medvirkende hertil er selve byen, hvis huse mest er af nyere dato (1921). Kun er par af gårdene er gamle og velbevarede. Det bedste bygningsværk er den gamle, nu nedlagte mølle vest for byen.

Bjørnø

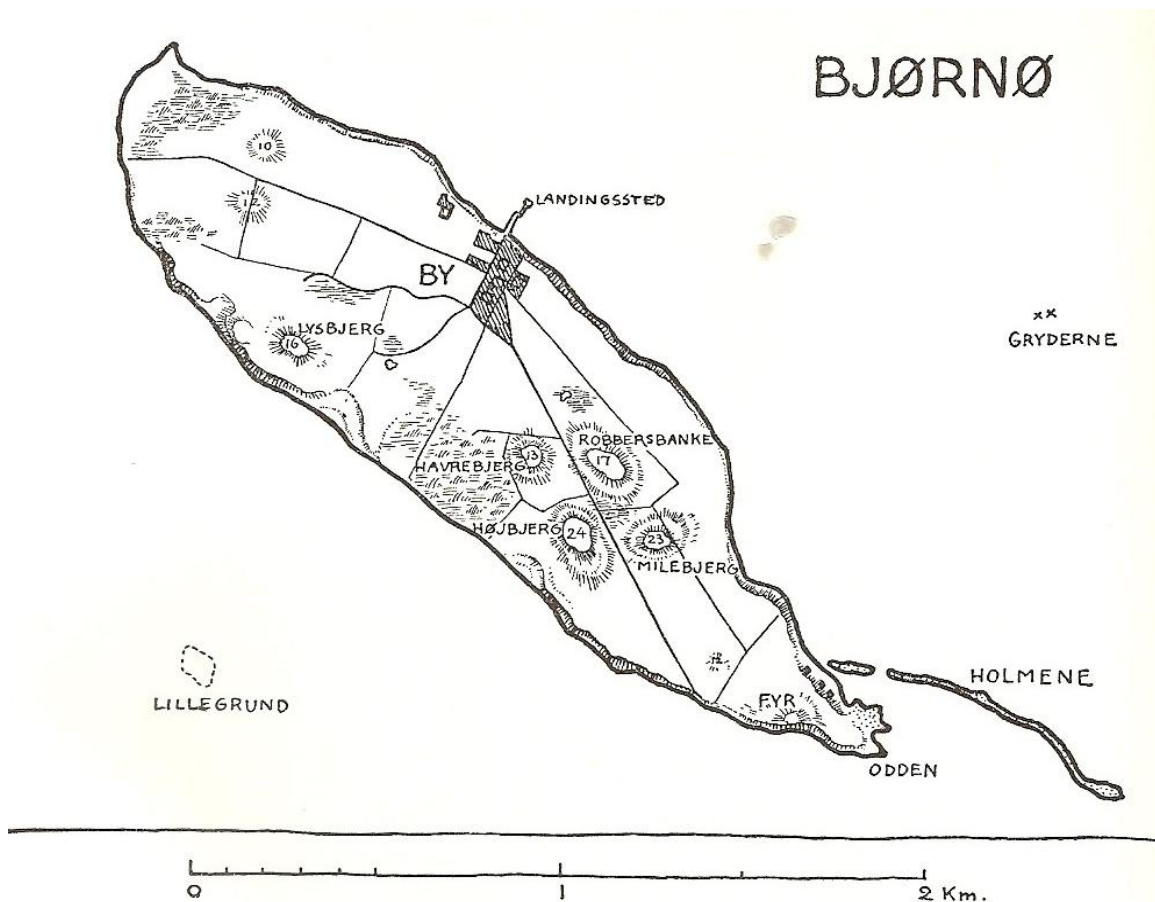
En besynderlighed ved denne ø er, at vandrotterne, som vi på øerne i Drejø sogn mest fandt i digerne eller ved stranden eller i disses nærhed, her tilsyneladende huserer over hele øen og gennemroder denne op til dens øverste højder og bakkedoppe. Aldrig havde jeg tænkt mig, at marker kunne være så hærgede af disse dyr, jorden er så godt som overalt gennemhullet som et sold. På stubmarkerne, hvor mejemaskinerne nylig har barberet grunden, kom dette tydeligst frem. Her fandtes hul ved hul. Omkring de fleste af disse ligger stråene i store mængder forvandlet til hakkelse af gnavernes skarpe tænder, og hullerne er forede med hakkelse så langt, man kan se ned i dem. Det må være en uhyre plage for øen og nogle kostbare kreaturer at holde.

Jeg traf på marken øens sognefoged, som var på markarbejde for en af gårdmændene - sansen for rangforordning synes ikke at være stærkt udviklet på stedet. Han meddelte mig, at øen har seks gårde og ni huse med fjorten familier, og at der er halvtreds beboere i alt. I øvrigt henviste han mig om oplysninger til postføreren, som bor med sin hustru og voksne søn i et lille net hus uden for byen. Jeg traf familien hjemme, nogle ualmindelig sympatiske mennesker, og bænket ved kaffebordet sammen med mandfolkene, der i fællesskab besørger den daglige motorbådsforbindelse med Fåborg hele året rundt, gik snakken livligt om løst og fast.

Om vandrotterne, jordmusene, indrømmer mændene, ar de her på øen er en fuldkommen landeplage. Tættest skal de bo i nærheden af mosehullerne, og foruden kornmarkerne kan de ofte i nærheden af moserne helt ødelægge en kløvermark, så der fuldstændig er vendt op og ned op jordsmonnet. I en kartoffelkule var der et efterår samlet fem tønner kartofler, vandrotterne bortførte af disse til deres egne forråds-kamre så mange, at der henimod forårstid kun var halvanden tønne tilbage. Et andet sted bortførte de en kules hele indhold og "slæbte det tre agre bort". Kun hændelsesvis kommer de ind i husene, f.eks. i høstens tid med kornlæssene, og de er ikke slemme til at plyndre laderne. Derimod går det sommetider hårdt ud over frugttræerne i haverne, hvor rotterne dels opæder trævlerødderne under jorden, dels under

Bjørnø

sneskorpene om vinteren angriber træernes bark. Postførens have er på denne måde blevet berøvet mange af sine store og fine frugttræer.

Efter vintre med stærkt tøjbrud og derefter atter pludselig indtrædende frost synes antallet af rotter altid at være formindsket, hvad man har iagttaget gennem mange år. Det formodes at skyldes den omstændighed, at vandet, som ved tøjbruddet fylder hullerne, under frosten som is spærre udgangene for dyrene og stænger dem inde.

Her er gjort mange desperate forsøg på at komme utyskerne til livs. Lækatten, der her ligesom på de andre fynske øer kaldes "den kjønne", har været indført og formerede sig stærkt, indtil den for en del år siden uddøde af en ukendt årsag uden at have fået bugt med bæsterne. For omtrent fyrretyve år siden indforskrev man fra Fyn seks pindsvin, som har ynglet storartet og er blevet til en hel legion i årenes løb, men det samme gælder desværre i endnu højere grad rotterne. Til sidst indførte man en vinter for nogle år siden en ræv hertil, men ak - den "drowned" sig allerede den første nat efter ankomsten under et fortvivlet forsøg på at nå tilbage til Fyn.

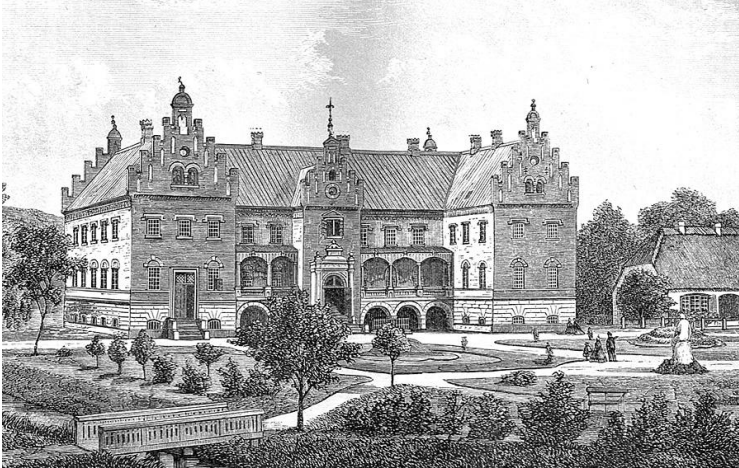
Siden har man opgivet at finde en modgift.

I modsætning til øerne i Drejø sogn findes her muldvarpe. Desuden er her få harer, derimod findes agerhønen her ikke som standfugl. I fjor opholdt der sig to på øen i nogen tid, rimeligvis et par goldhøns,

Bjørnø

thi man fandt efter deres bortdragen æg efter dem på marken, spredt his og her uden forsøg på reddebygning.

Postføreren fortæller mig, at øen hørte under baroniet Holstenschus på Fyn, men i løbet af de sidste tyve år er blevet købt af beboerne, som nu efterhånden alle er selvejere.

Holstenschus Fåborg

Den eneste form for "historiske minder", som øen endnu har at opvise, skyldes et fund, som hans bedstefader engang gjorde som yngre mand. Han opdagede nemlig i klinerne på sydvestsiden nogle gamle kanonkugler, der sad fast i leret, og disse er uden tvivl minder om den bekendte kamp, som to engelske brigger havde med vore kanonbåde på "Knastegrunden" tæt uden for kysten i 1808. Det hedder sig, at kampen ophørte, fordi de danske kanonbåde ikke kunne forfølge fjenden af mangel på ammunition, men det er vel sandsynligt, at grunden er, at de engelske brigger ikke kunne komme kanonbådene til livs inde på Knastegrundens fladvand. Nelsons folk plejede ikke at være bange for ammunitionsløse kanonbåde.

Sejrstrofærerne anvendtes i øvrigt senere på øen til at male sennep med. Det vidner om beboernes høje kulturtrin, the er det ikke noget lignende som at smede sværd om til plovjern.

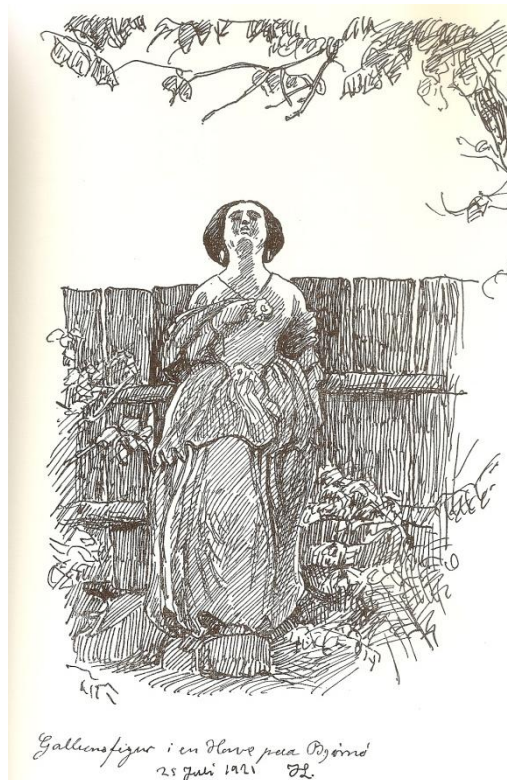
Bjørnø

Noget håndgribeligt minde eller noget sagn om, at Carl Gustavs tropper har hjemsøgt øen, findes her ikke. Men den omstændighed, at her ingen skatter indkom fra øen i tidsrummet 1658 - 60, er bevis nok for, at fjenden har været også her. Denne beretning følger bestandig i Carl Gustavs spor over landet og trækker med sorte linjer de veje op, som hans hær fulgte fra Jylland østpå.

Den sindige bjørnøbonde, som nu til dags forsøger øen og alle dens gerninger, stammer ned fra aner, som endnu har ry for at have været en samling forvorne søfolk og fiskere og nogle gudsforgående smuglere, der bestandig lå i krig på kniven med toldvæsenet. Disse folk anså så lidt toldsvig for nogen lovovertrædelse, at det tværtimod betragtedes som en fortjenstfuld handling at føre tolderne bag lyset. I efteråret 1752 kom en toldbåd til øen for at foretage razzia, men hindredes i sit forehavende af de på stranden forsamlede øboere, som modtog tolderne så varmt, at disse besluttede at tage hævn. Da øens mandfolk senere var sejlet til Fåborg, gjorde tolderne landgang og "øvede grove ting med kvinder og børn". Som man ser, optrådte tolderne endnu dengang som syndere.

Der udspandt sig en langvarig og vidtløftig retssag af denne historie, og den endte ved Holstenshus birketing 1754 med den vidunderlige dom, at øboerne skulle være fri for toldvæsenets tiltale. Ja dette kom endogså af med en ringe bøde til øens befolkning.

Ved et af de yderste huse i byen står en mægtig, gammel galionsfigur, forestillende en kvinde. Inde fra den gamle idylliske have, hvor skovspurven piper og hvor frugttræernes yppige grene hænger ned omkring den, og omgivet af alle fredens og agrarvæsenets attributter, stirre den med mærkelige åbne, tomme øjne over det frønnede plankeværk, over bakkerne og ud mod havet. Der er på øen det eneste minde, vi fandt om dens beboeres gamle tilknytning til det hav, som de har forladt for at blive hjemme på deres og vandre efter ploven op og ned ad den bakker.

Bjørnø

Næst efter Højbjerg med dets vide udsigt er måske vestsidens klinger øens smukkeste og mærkeligste sted. Dyreborg med sin "knold" er fjernet herfra ved en strøm, der kun er som en bred flod. En vidunderlig vegetation dækker klinerne overalt, hvor man går. På et næsten helt sammenhængende tæppe af vild gulerod står store, strålende klynger af brandbæger, hvis høje stængler med de saftiggrønne blade løfter de gnistrende gule krone som tændte kærter op over de grønhvide skærplanter blide farver. Strandmelde og strandarve gror frodigt over tangen på den smalle strand, og hist og her på sandet mellem stenene pranger strandkålen med sine blågrønne farver, mens buketornen slynger sine lange, genstridige grene op over klinerne.

Inde bag klinerne fandt vi i en dal et mosehul omgivet af lave grønne enge. Store mængder af den skønne, violette trævlekronet pragtstjerne groede ved dets bred. Og som et supplement til øens dyreliv bør nævnes, at Johannes Larsen her i græsset fangede en brun frø, der var på flugt mod mosehullet, fra hvis rand en større samling grønne frøer holdt øjemed os og i skæve spring satte alenlangt ud i det mørke, grødefyldte vand, da vi nærmede os.

Pragtstjerne

A propos øens dyreliv: Da vi gik gennem landsbyen kom på en gang tre rasende blodtørstige Sankt Bernhardshunde farende imod os fra en gårdsplads, hvis port var netop så lidt på klem, at de ikke kunne slippe ud til os.

Vi så Sankt Bernhardshunde endnu et par steder i byen. Det viser sig, at dette dyr på øen anvendes som trækraft foran små vogne, som fører mælkejunger til ig fra landingsstedet. Bortset fra, at den således gør nytte på stedet, er denne køter den mest afskyelige form for hund, der slæbt ind i landet. Med sine kalveben, der dingler i hofterne som på løse hængsler, sine sløve øjne og savlende mund er den et typisk eksempel på en degenereret race. Det værste er, at dette utyske, der har ord for at være er skikkelig dyr, som aldrig gør en kat fortræd, i ly af dette ry gør lumske og uventede overfald på skikkelige folk. Når bladene bringer meddelelser om bidske hunde, er det i ni af til tilfælde den, der har været på krigsstien. Alene fra Hindsholm på Fyn kendes fem overfald af den på mennesker, deraf to børn, som den har skamferet. En olm tyr er mindre farlig, fordi tyren har ry for ondskab - et ry, der ofte er stærkt overdrevet.

Bjørnø

Det er en mærkelig tålmodighed, der får folk til at finde sig i, at disse udyr går løse omkring og som løver og tigre gør vejene usikre.

To kobbersnepper stod og sov på sandrevlen, der fører ud mod Bjørnø Holme, da vi nærmede os kysten for at gå derud, men de vågnede da og lom på vingerne i god tid. Tre krumnæbbede ryler, nogle almindelige ryler og en enkelte præstekraver lettede fra strandbredden i nærheden.

Kobbersneppe

Bjørnø Holme er tre små, lave polder, der forbundne ved et lille rev skyder sig mod sydøst fra øens sydende, hvorfra man ad en række sten kan gå ud til dem, når det ikke er alt for højt vande. På de to yderste holme er fredede kolonier af stormmåge, kysterne og dværgterne. Af begge de to førstnævnte arter fandtes en mængde unger, lige fra flyvefærdige til små dununger, mærkværdig nok også en hel del døde unger af begge arter.

Stormmågerne holder mest til på den yderste af holmene, hvor der i øvrigt vrirlede af vandrotte. En nylig flyvefærdig unge af stormmågen, som fløj ud fra bredden og lagde sig en snes alen ude på vandet, blev øjeblikkelig overfaldet af et par dværgterner, der slog ned og stødte rasende efter den. Men et øjeblik efter blev den bragt ud af klemmen af en gammel stormmåge, som kom til og fordrev ternerne.

Til trods for, at dværgterne, som holdt til på den midterste holm, var meget nærgående og frække, sås der ingen yngel af dem på stedet.

Nogle hættemåger, en strandskade og et par rødben-klirre holdt til i nabolaget.

Bjørnø

Rødben

Velkommen til Bjørnø

Bjørnø

